

Riktlinje

Riktlinje mot korruption, mutor och jäv

Antagen av	Kommunstyrelsen
Antaget	2026-04-07 § 44
Ersätter tidigare version	KF 2013-02-12 § 4
Gäller för	Samtliga nämnder och kommunstyrelsen
Dokumentansvarig	Stabschef

Innehåll

Inledning.....	3
Syfte	3
Mutor och korruption	3
Tillbörliga och otillbörliga förmåner.....	4
Jäv och andra intressekonflikter	6
Om du misstänker att riktlinjerna inte följs	7
Lagstöd	7

Inledning

Förtroendevalda och medarbetare i Östhammars kommun arbetar på uppdrag av invånarna. All tjänsteutövning ska vara saklig och objektiv. Det innebär att släktskap, vänskap, ekonomiska eller andra privata relationer inte får påverka handläggningen av ärenden eller beslutsfattande. Alla medarbetare och förtroendevalda ska agera sakligt, professionellt och opartiskt.

Riktlinjen gäller alla anställda och förtroendevalda i Östhammars kommun.

Syfte

Riktlinjen ger ett gemensamt ramverk för att stödja medarbetare och förtroendevalda i att identifiera, hantera och rapportera risker för korruption eller otillbörlig påverkan. Den ska användas i introduktion, utbildning och arbetsplatsträffar.

I dokumentet används ”korruption” som samlingsbegrepp för oegentligheter som strider mot lag, avtal eller kommunens regelverk.

Mutor och korruption

Korruption innebär att någon missbrukar sin makt- eller förtroendeställning för att gynna sig själv eller någon annan person eller grupp man har en lojalitetsrelation till. Korruption kan ta sig uttryck i form av givande och tagande av muta eller genom jäv. Nedan följer närmare definitioner.

Givande av muta

Den som lämnar, erbjuder eller utlovar en otillbörlig förmån till en medarbetare eller förtroendevald gör sig skyldig till givande av muta.

Tagande av muta

Den som tar emot, begär eller låter sig utlova en otillbörlig förmån gör sig skyldig till tagande av muta. Förmånen kan bestå av pengar, gåvor, rabatter, resor, representation eller tjänster som kan påverka mottagarens tjänsteutövning. Även en gåva utan egentligt ekonomiskt värde kan betraktas som en muta om den kan antas påverka mottagarens tjänsteutövning.

Handel med inflytande

Handel med inflytande innebär att någon tar emot, godtar löfte om eller begär en otillbörlig förmån för att påverka en annan persons beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Det är också otillåtet att lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig förmån i syfte att någon ska påverka sådana beslut eller åtgärder.

Kontrollfrågor

Följande kontrollfrågor kan vara vägledande för att ta ställning till om det är otillåtet eller olämpligt att acceptera erbjudandet när en anställd eller förtroendevald erbjuds något av en utomstående.

- Är detta en förmån och varför erbjuds den mig?
- Finns det en koppling mellan förmånen och min tjänsteutövning?
- Vad består förmånen av och vilket värde har den?
- Kan förmånen misstänkas påverka mig i mitt arbete eller uppfattas som en belöning för utfört arbete?
- Skulle jag känna mig bekväm om informationen blev offentlig?

Vid minsta tveksamhet bör man utgå från att förmånen inte är tillåten. Kontakta alltid närmaste chef vid osäkerhet. Om det känns oartigt att tacka nej kan hänvisning till denna riktlinje vara ett enkelt och tydligt sätt att avböja.

Tillbörliga och otillbörliga förmåner

Det finns ingen exakt lagstadgad gräns för när en förmån är att betrakta som otillbörlig. Även en förmån med lågt eller obefintligt ekonomiskt värde kan vara otillbörlig om den är av sådan karaktär att den kan påverka mottagaren eller uppfattas som olämplig. En utgångspunkt är dock att alla förmåner som objektivt sett kan påverka tjänsteutövningen eller uppfattas som en belöning för utfört arbete ska betraktas som otillbörliga.

Exempel på otillbörliga förmåner

Följande förmåner är alltid otillbörliga och får aldrig tas emot

- kontanter, presentkort, värdepapper och liknande
- penninglån
- testamentariska förordnanden
- borgensåtaganden eller betalning av skulder
- eftergifter av köpeskilling, fordran, amortering eller ränta
- bonusarrangemang (t.ex. vid varuinköp, resor eller hotellnätter) som tillfaller den anställde personligen
- varor eller tjänster för privat bruk, inklusive privata rabatter
- möjlighet att använda fordon, maskiner, bostäder eller liknande utrustning privat
- helt eller delvis betalda nöjes- eller semesterresor
- förmåner som kan ge givaren ett otillbörligt inflytande över mottagaren.

Situationer som kräver särskilda överväganden

Nedan följer exempel på situationer som kräver särskild försiktighet eller särskilda överväganden för att utesluta risk för otillbörlig påverkan.

Gåvor

Som huvudregel får gåvor från utomstående inte tas emot. För den som utövar myndighetsutövning gäller extra restriktivitet. I normalfallet kan enklare uppvaktningar i samband med exempelvis jul, högtidsdagar eller avtackningar vara tillåtna, under förutsättning att

- gåvan är av obetydligt värde
- gåvan inte kan kopplas till en specifik prestation
- gåvan görs tillgänglig för alla medarbetare på arbetsplatsen.

Gåvor i vård, omsorg och skola

För att säkerställa likabehandling ska gåvor från personer som får vård, stöd och omsorg eller närstående endast tas emot om de är av obetydligt värde och tillfaller arbetsgruppen. Lärare bör inte ta emot gåvor från enskilda elever om de inte är av mycket lågt värde. Kollektiva uppvaktningar vid terminsavslutning kan accepteras inom rimliga värden.

Rabatter, bonusar och liknande

Det är inte tillåtet att ta emot

- rabatter eller erbjudanden som inte riktar sig till alla kommunens medarbetare eller förtroendevalda
- varor eller tjänster till underpris
- privata tjänster utförda kostnadsfritt eller till reducerat pris.

Medarbetare som i tjänsten kan besluta om rabatter får inte fatta beslut som gynnar närstående.

Måltider

Vid enstaka tillfällen kan en arbetslunch i samband med möte vara acceptabel. Om möten återkommande kombineras med måltider och samma part alltid bjuder är det inte tillbörligt att delta. Rekommendationen är att du i första hand betalar själv. Medföljande (anhörig eller vän) deltar på egen bekostnad. Att bli bjuden på alkohol är alltid en otillbörlig förmån.

Pågående upphandling

Under pågående upphandling ska du vara särskilt försiktig och får inte ta emot gåvor, luncher eller liknande.

Kundträffar

Om ett företag som kommunen handlar av bjuder in till kundträff med enkel förtäring kan deltagande vara tillåtet om huvudsyftet är informationsutbyte. Inbjudan med medföljande (t.ex. anhörig eller vän) är som utgångspunkt inte tillåten när arrangören betalar.

Studieresor, kurser, konferenser och seminarier

Som huvudregel ska kommunen stå för kostnader för studieresor, konferenser och liknande. Om ett företag bjuder krävs att

- programmet är seriöst
- inga nöjesinslag får förekomma
- aktiviteten är relevant för din tjänst
- arbetsgivaren beslutar vilka som deltar.

Om inbjudan är ställd till dig personligen ska du informera och rådgöra med chef. Kommunen ska alltid stå för resa och uppehälle.

Jäv och andra intressekonflikter

Jäv uppstår när en medarbetare eller förtroendevald har ett intresse i ett ärende som kan påverka, eller uppfattas påverka, opartiskheten. Jävsreglerna gäller all ärendehantering och omfattar alla som kan påverka ett ärendes utgång. Det gäller alltså inte bara den som fattar beslut, utan även den som deltar i beredning eller föredragning av ärendet. Jäv kan också uppkomma i rekryteringsprocesser och vid arbetsledning av närstående.

När är man jävig?

Du är jävig om

- du eller någon närstående är sökande eller part i ärendet
- ärendets utgång kan innebära synnerlig nytta eller skada för dig eller någon närstående.

Du kan också vara jävig om det finns andra omständigheter som kan rubba förtroendet för din opartiskhet. Det kan till exempel vara att du

- är vän eller ovän med en part eller intressent
- är ekonomiskt beroende av någon som berörs av ärendet
- är engagerad i saken på ett sätt som gör att din objektivitet kan ifrågasättas.

Alla anställda och förtroendevalda har ett eget ansvar att uppmärksamma omständigheter som kan innebära jäv. Den som är jävig får inte delta i någon del av handläggningen. För en förtroendevald innebär det också att lämna sammanträdeslokalen under ärendets behandling.

Gråzoner och försiktighetsprincip

I många situationer är det inte självklart om jäv föreligger. Det kan finnas omständigheter som ”inte känns bra” och som riskerar att skada förtroendet för myndigheten även om de inte uppfyller lagens krav på jäv. I sådana fall bör en försiktighetsprincip tillämpas. Finns det tveksamheter kan det vara bäst att avstå från att delta i ärendet.

Konsekvenser av jäv

Om du deltar i ett ärendes handläggning fast du är jävig kan detta orsaka försening av ärendet. Detta eftersom beslutet kan överklagas på grund av jävet och kan komma att upphävas med anledning av jävssituationen.

Om du misstänker att riktlinjerna inte följs

Om du misstänker att denna riktlinje inte följs ska du meddela din chef om detta. Gäller det din chef kontakta dennes chef. Det går också att använda Östhammars kommuns visselblåsarfunktion för att rapportera missförhållanden.

Lagstöd

- Brottsbalken (1962:700) 10 kap. §§ 5 a-d
- Kommunallagen (2017:725) 6 kap. §§ 28-31
- Förvaltningslagen (2017:900) §§ 16-18